

Шевченко О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічної кібернетики
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Крекотень І.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Жовнір Н.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічної кібернетики
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Shevchenko Olena

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

Krekoten Iryna

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

Zhovnir Nataliya

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРАУДФАНДИНГУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

WORLD TRENDS OF CROWDFUNDING DEVELOPMENT AND PECULIARITIES OF ITS FUNCTIONING IN UKRAINE

У статті охарактеризовані основні види краудфандингу, які використовуються підприємцями з метою фінансування проектів. Проаналізовано провідний світовий досвід застосування зазначеного інструменту фінансування та виявлені ключові тенденції його розвитку, а саме: динамічне зростання краудфандингового сектору, домінування сегменту краудлендингу на ринку краудфандингу, найпопулярнішими проектами вкладання коштів є бізнес та підприємництво, зростання кількості краудфандингових платформ та виникнення мультифункціональних платформ. Досліджено сучасний стан українського ринку краудфандингу та з'ясовані причини, які перешкоджають його розвитку в Україні, доведено їх вплив на специфічні особливості його функціонування. На основі аналізу тенденцій функціонування краудфандингу у економічно розвинутих країнах світу та специфічних особливостей національного «фінансування натовпом» запропоновані основні напрями його розвитку в Україні.

Ключові слова: краудфандинг, краудлендинг, інновації, технологічний проект, краудфандингова платформа, ринок краудфандингу.

В статье охарактеризованы основные виды краудфандинга, которые используются предпринимателями с целью финансирования проектов. Проанализирован ведущий мировой опыт применения данного инструмента финансирования и выявлены ключевые тенденции его развития, а именно: динамичный рост краудфандингового сектора, доминирование сегмента краудлендинга на рынке краудфандинга, самыми популярными проектами вложения средств является бизнес и предпринимательство, рост количества краудфандинговых платформ и возникновения мультифункциональных платформ. Исследовано современное состояние украинского рынка краудфандинга и выяснены причины, которые препятствуют его развитию в Украине, доказано их влияние на специфические особенности его функционирования. На основе анализа тенденций функционирования краудфандинга в экономически развитых странах мира и специфических особенностей национального «финансирование толпой» предложены основные направления его развития в Украине.

Ключевые слова: краудфандинг, краудлендинг, инновации, технологический проект, краудфандинговая платформа, рынок краудфандинга.

The digital transformation of business conditions has led to the transition from the business model “all we do to ourselves” to the business model “on its own plus the “crowdfunding”. The purpose of the article is to study the trends of crowdfunding development in the world and to identify the specific features of its functioning in Ukraine, proposing ways to effectively develop Ukrainian Crowdfunding. The leading world experience of “public financing” tool application is analyzed and key tendencies of its development are revealed, namely: dynamic growth of crowdfunding sector, dominance of crowdlanding segment in the crowdfunding market, the most popular investment projects are business and entrepreneurship, the growth of the number of crowdfunding platforms and the emergence of multifunctional platforms. Based on a comprehensive analysis of the state and dynamics of the crowdfunding in Ukraine, the specific features of its functioning compared to the economically developed countries have been identified, namely: the lack of effective state regulation of the crowdfunding market, the funding of projects primarily in the field of health, culture, education, insignificant total amount of funds raised through crowdfunding platforms in Ukraine, entrepreneurial technology projects are in demand, but do not find the necessary level of support, lack of collective private investment culture, underdeveloped crowdfunding infrastructure. The result of the research is the proposed and justified activities for the further development of the crowdfunding market at the present stage: the formation of legislation and the relevant legal framework in the field of crowdfunding, the development of a “road map” for the implementation of crowdfunding, stimulating the entry into the market of various types of private investors, the creation of mechanisms to minimize risks for non-professional investors, the development of crowdfunding infrastructure, creation of collective financing culture on the basis of information support, to create public structures for co-financing of projects opened on crowdfunding platforms; to increase the motivation of non-professional investors to invest in innovative projects of small and medium-sized companies by creating a system of tax benefits for them; encouraging institutional investors to participate in crowdfunding as a guarantee for crowd investors by providing tax breaks; creating a self-regulatory organization in the area of crowdfunding. We believe that the implementation of these areas will contribute to the effective functioning of crowdfunding as a tool for financing digital economy projects in Ukraine.

Key words: crowdfunding, crowdlanding, innovations, technological project, crowdfunding platform, market of crowdfunding.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світ вступив у нову епоху цифрової глобалізації, яка визначається безперервними потоками даних, які містять інформацію, знання, ідеї та інновації. Фінансування технологічних швидкозростаючих і високоризикових проектів в останнє десятиліття перебуває під тиском ряду глобальних процесів, які формують основні виклики і тенденції для подальших змін сучасного сектору фінансових інструментів. Одним з найбільш інноваційних та перспективних інструментів залучення фінансових ресурсів приватних інвесторів для фінансування бізнесу з метою реалізації проектів цифрової економіки, як свідчить світова практика, є краудфандинг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та прикладним аспектам з'ясування сутності, становлення та функціонування краудфандингу присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних та вітчизняних дослідників: Дж. Хау, О. Абакуменко, О. Васильєвої, С. Волосович, Л. Єлісеєвої, О. Корнук, К. Ковальчук, Н. Ларионової, О. Марченка, Г. Отливанської, Ю. Петрушенка, С. Рукавишнікова, С. Тульчинської, Є. Щетініної та ін.

Відзначаючи вагомий результат наукових здобутків, слід зазначити, що низка теоретичних і практичних питань розвитку краудфандингу в світі та особливостей його функціонування в Україні потребує подальшого вивчення та аналізу.

Метою статті є дослідження тенденцій розвитку краудфандингу у світі та виявлення специфічних особливостей його функціонування в Україні; запропонування шляхів ефективного розвитку українського краудфандингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «краудфандинг» утворений з двох англійських слів «crowd» – натовп, і «funding» – фінансування, що в перекладі означає «фінансування натовпом» або «суспільне фінансування». Вважається, що термін краудфандинг з'явився одночасно з терміном краудсорсинг в 2006 році і його автором є Джефф Хауї [1].

Краудфандинг являє собою інноваційний інструмент, що дозволяє залучати через інтернет у великій кількості людей (приватних інвесторів) гроші для реалізації ідей і проектів цифрової економіки [2].

Складовою частиною краудфандингу є краудінвестинг, який передбачає оформлення частини бізнесу на тих приватних інвесторів або організацій, які інвестували гроші в розвиток проекту. На сучасному етапі краудінвестинг функціонує у наступних моделях: роялті, краудлендинг і акціонерний краудфандинг.

Модель роялті передбачає, що спонсор, крім нефінансових бонусів та різних заохочень, отримує частку від доходів або прибутку фінансованого проекту. Цей підхід активно практикується в сфері фінансування музики, розробки ігор, фільмів тощо.

Краудлендинг (також вживається термін «народне кредитування») – метод онлайн-кредитування фізичними особами інших фізичних осіб (P2P кредитування) або компаній (P2B кредитування) через спеціально створені інтернет-ресурси. Цей метод практично не відрізняється від банківського кредитування, тільки замість одного позичальника автор проекту отримує кредитування від сотень або тисяч людей у вигляді мікрокредитів. Перевагою цієї форми краудфандингу для кредиторів виступають більш високі ставки та надання позики у дуже широкому спектрі галузей, а для позичальника – відсутність великого обсягу документації, прийнятні ставки і зручність отримання кредиту.

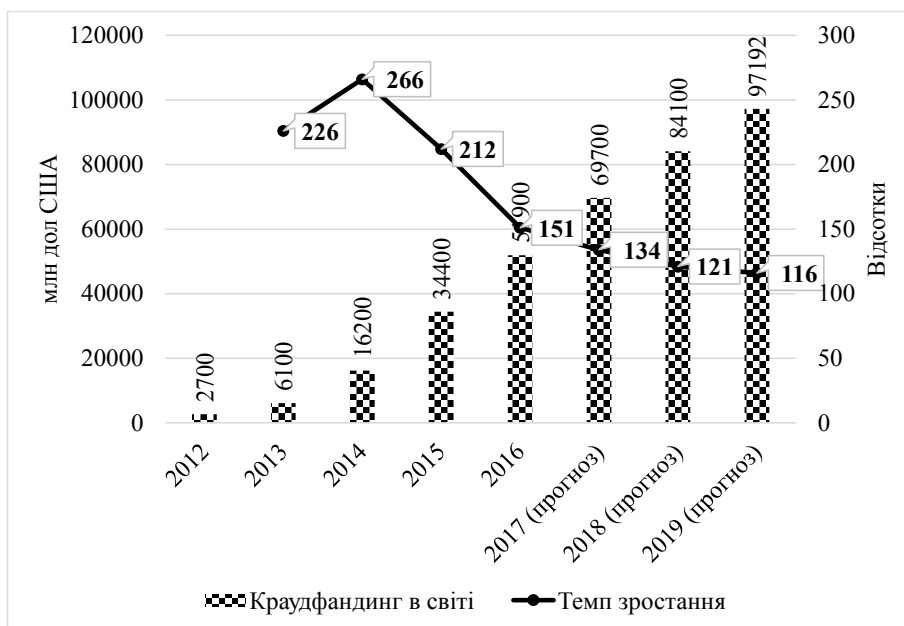
Акціонерний краудфандинг – форма залучення інвестицій, яка будується на класичній схемі участі в акціонерному капіталі компанії. Інвестуючи свій капітал в компанію, інвестор отримує частку в статутному капіталі компанії за допомогою цінних паперів. Вона дозволяє інвестувати невеликі суми в тільки починаючих свій розвиток непублічних компаній. У той же час, дана форма є найбільш обговорюваною і суперечливою, оскільки зачіпає організаційно-правову форму компанії і пов'язана з великими ризиками як для інвесторів, так і для підприємців [3, с. 191].

Дослідження свідчать, що краудфандинг активно розвивається упродовж останніх років в усьому світі. На сучасному етапі у світовій практиці малі та середні підприємства залучають значну частку фінансових ресурсів на ринку краудфандингу. Динаміка краудфандингу в світі зображено на рис. 1.

Аналіз даних, наведених на рис. 1 свідчить, що світовий обсяг фінансування з використанням краудфандингу виріс з 2,7 млрд дол в 2012 році до 51,9 млрд дол в 2016 році, тобто краудфандинг показав майже 19-кратне збільшення за чотири роки. Щорічно приріст по даному виду фінансування становив понад 200% [4]. Згідно зі звітом Global Crowdfunding Market у 2016-2020 рр., очікується, що ринок краудфандингу буде рости із середньорічним темпом зростання CAGR 26,87% в період 2016-2020 рр. [5]. Відповідно до останнього звіту по дослідженню ринку, опублікованому Technavio, очікується, що темп зростання на світовому ринку краудфандингу CAGR складе майже 17% до 2021 року [6]. Очікується, що до 2025 року краудфандингова індустрія в цілому буде оцінена в більш ніж 300 млрд дол. США [7].

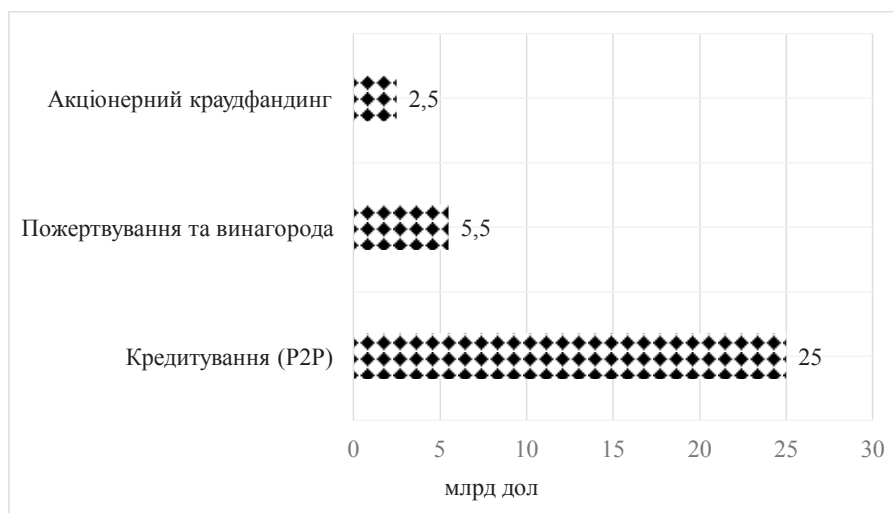
У світі, як свідчать дослідження, найбільш затребуваним сегментом на ринку краудфандингу є краудлендинг. На рис. 2 наведено обсяги фінансування за різним видами краудфандингу у світі за 2015 р.

Аналіз рис. 2 показує, що за підсумками 2015 року краудлендинг (кредитування P2P) займає дві третини всього ринку краудфандингу, в його рамках було зібрано 25 млрд дол. Це пояснюється більшою доступністю і меншими ризиками інструменту в порівнянні з іншими видами краудфандингу. У 2016 році сегмент P2P-кредитування займав майже 70% світового ринку і, згідно з прогнозами, скоротиться до 54% до 2021 року, продемонструвавши майже 16%-ве зниження частки ринку [6].

Рис. 1. Динаміка краудфандингу в світі

Джерело: складено авторами за даними [4; 5]

Рис. 2. Обсяги фінансування за різним видами краудфінансування у світі за 2015 р.

Джерело: складено авторами за даними [4]

Рис. 3. Розподіл інструментів світового краудфінансування у 2015 році

Джерело: складено авторами за даними [4]

Що стосується аналізу тематики проектів краудфінансування (рис. 3), то світова практика показує, що найпопулярнішими є бізнес і підприємництво – 41,3%, соціальні проекти – 18,9% та кінематографія – 12,2% [4]. У галузі бізнесу та підприємництва проекти фінансуються, в основному, за схемою народного інвестування, а соціальні проекти та кіно фінансуються за схемою без винагороди.

У структурі світового ринку краудфінансування 70% припадає на американський і європейський ринки, незважаючи на поширення даного інструменту в інших країнах. Так, у 2015 році за обсягом краудфінансування країни світу розподі-

лилися наступним чином: Північна Америка – 17,25 млрд дол, Азія – 10,54 млрд дол, Європа – 6,48 млрд дол [4].

Зростання привабливості краудфінансування в світі призводить до зростання кількості краудфінансових платформ. У світі налічується понад 1250 краудфінансових платформ, які відрізняються за географічним розташуванням, типам проектів, принципам збору коштів та схемами винагороди [8, с. 41]. Типова краудфінансова платформа є посередником в укладанні угод між інвесторами та автором проекту. Діяльність цих платформ в різних країнах має свої особливості, відповідно до законодавства

кожної держави. Одні платформи проводять попередній аналіз та відсів сумнівних проєктів, інші лише зводять компанії та інвесторів, треті, навпаки, виступають єдиним власником частки інвесторів в профінансованому підприємстві. Деякі платформи пред'являють вимоги до своїх учасників. Такими вимогами виступають певне громадянство або юридичний статус [9, с. 25]. Сучасні платформи часто пропонують користувачам декілька видів краудфандингу на вибір. Однак, деякі платформи йдуть далі і впроваджують додаткові сервіси для інвесторів і проєктів. Наприклад, платформа AngelList включає в себе маркетплейс стартап-вакансій, ряд платформ тестують вторинний ринок для краудфандингу, американська SeedInvest пропонує інвесторам торгові рекомендації і автоуправління портфелем. Таким чином, з розвитком ринку краудфандингу спектр додаткових сервісів буде збільшуватися та сприятиме появі мультифункціональних платформ.

Аналіз функціонування краудфандингу в світі дає можливість виявити наступні його тенденції: динамічне зростання краудфандингового сектору, домінування сегменту краудлендингу на ринку краудфандингу, найпопулярнішими проєктами вкладання коштів є бізнес та підприємництво, зростання кількості краудфандингових платформ та спектру додаткових сервісів. Отже, світовий ринок краудфандингу – це достатньо ефективно джерело фінансування малого та середнього інноваційного бізнесу на ранніх етапах його розвитку.

Що стосується українського ринку краудфандингу, то він знаходиться на початковому етапі становлення, тому особливості його розвитку мають деякі відмінності від світових. Для України краудфінансування явище нове, недостатньо розвинене, що обумовлюється, як невеликою кількістю активних майданчиків й інвесторів, так і відсутністю усталених підходів до його регулювання з боку державних органів. Його ресурсів достатньо лише для задоволення дрібних потреб малого бізнесу та населення. Зібрати кошти на реалізацію амбіційного високотехнологічного проєкту, стартапу з продуктом, який буде орієнтовано на західний чи азійський ринок на українських платформах практично неможливо. Таким проєктам доводиться користуватися послугами європейських та американських краудфандингових компаній. Зокрема, у 2018 р. українськими стартапами, профінансованими і «розкрученими» за допомогою краудфандингової платформи Kickstarter, стали Feel VR (ігрове кермо і педалі з використання технології Direct Drive, 500 тис дол), Ugears (3D-пазли з дерева, 460 тис дол), Verum 1 (навушники харківського

інженера Романа Ландика, 185 тис дол), Pih (створили рюкзак, передню сторону якого можна змінювати під свій смак – виводити картинку і анімації, які виглядають в стилі піксельної графіки, 150 тис дол), Stealtho (колеса для офісних стільців Caster Wheels, 138 тис дол), SignumGame (настільної гри Legends of Signum: Battle for Vallor, 109 тис дол) [10].

Дослідження свідчать, що найпопулярнішими краудфандинговими платформами в Україні є Українська біржа благодійності, «Спільнокошт», Na-Starte та КУБ, діяльність яких переважно спрямована на гуманітарні, соціальні, екологічні, культурні, освітні проєкти.

Першою в Україні була створена у 2011 р. Українська Біржа Благодійності – це незалежна загальнонаціональна соціальна інфраструктура онлайн-благодійності. За 7 років існування цієї біржи було залучено 159 млн грн тільки на благодійність [11].

«Спільнокошт» був заснований в 2012 році та орієнтується, перш за все, на інноваційні, культурні проєкти, не спрямовані на отримання фінансової вигоди. Станом на 01.03.2019 цією платформою зібрано коштів на суму 20,2 млн грн [12]. Серед найбільших проєктів, реалізованих за допомогою цього майданчика є наступні: проєкт скаутського руху «Пластуни», на який було зібрано 1,3 млн грн; Prometheus – платформа для онлайн-навчання, що дозволяє студентам дивитися лекції провідних викладачів світу (зібрано 0,5 млн грн); VoxCheck – ресурс, який викриває обман і маніпуляції в заявах політиків або так званий «фактчекінговий» ресурс (зібрано 370 тис грн). Також за допомогою платформи «Спільнокошт» збираються кошти на безліч проєктів, пов'язаних з допомогою бійцям АТО. Сьогодні краудфандингова платформа звертає увагу на колективне фінансування інновацій в сфері ІТ, відновлюваної енергетики [13].

Na-Starte – платформа для фінансування стартапів, комерційних і суспільно-соціальних проєктів, бізнес-ідей. Ця платформа здатна не тільки втілювати ідеї в життя, а й до дрібниць опрацьовує кожен елемент презентації проєкту разом з автором. На цій платформі було запущено багато різнопланових проєктів, лідером став проєкт фільму Георгія Делієва «Одесский подкидыш» – на його реалізацію було зібрано 3,7 млн грн. За весь період функціонування платформою зібрано коштів на суму 12,2 млн грн [14].

У 2016 р. Приватбанком було заснована платформа «КУБ» («Кредити Українському Бізнесу»), яка працює на базі сервісу P2P-кредитування. Сервіс розрахований на невеликий бізнес, оскільки максимальний рівень залученого інвестування не має перевищувати

500 тис грн. Вважається, що дана платформа не є класичною краудфандинговою платформою, оскільки, по-перше, бізнес отримує кошти під відсоток, близько 2,4% на місяць, а по-друге, майданчик орієнтовано не на стартапи, а на більш традиційні види бізнесу (на кшталт булочних, ресторанів, фотостудій або магазинів одягу) [15].

Все це підтверджує, що сучасний стан українського ринку краудфандингу у порівнянні із світовим ринком знаходиться на початковій стадії формування. Серед основних причин, які перешкоджають його розвитку в Україні, слід виокремити наступні: відсутність правового поля у сфері краудфандингу; необізнаність населення щодо даного інструменту фінансування; низький рівень інвестиційної та технологічної грамотності непрофесійних інвесторів; відсутність гнучких умов для розвитку малого бізнесу, тому розробників проектів для краудфандингових платформ недостатньо; більшість інноваторів не вміють презентувати свої проекти, не здатні правильно визначити цільову аудиторію і контактувати з нею; низький рівень взаємодовіри авторів проектів та інвесторів.

Комплекс вищенаведених причин, які гальмують розвиток краудфандингу в Україні, впливають і на особливості його функціонування. Специфічними особливостями функціонування українського краудфандингу є наступні:

- переважно фінансуються проекти у галузі охорони здоров'я, культури, освіти тощо;
- загальні обсяги коштів, які залучені за допомогою краудфандингових платформ в Україні, є незначними;
- підприємницькі технологічні проекти затребувані, проте не знаходять потрібного рівня підтримки, тому українські технологічні стартапи фінансуються на зарубіжних краудфандингових платформах;
- діяльність краудфандингових платформ, розробників проектів та приватних інвесторів залишається не повністю легалізованою, оскільки відсутній спеціальний закон «Про краудфандинг»;
- недостатній рівень доходів населення і, як наслідок, обмежений платоспроможний попит на фінансування проектів;
- відсутність культури колективних приватних інвестицій, що обмежує розвиток краудфандингу як масового напрямку інвестицій в цілому (низький рівень знань в сфері краудфандингу; наявність недовіри до даного способу фінансування серед населення; брак підприємницьких ініціатив, пов'язаних з відсутністю необхідних знань про здійснення інвестиційної діяльності на базі інтернет платформ).

– нерозвиненість краудфандингової інфраструктури.

Отже, наведені вище особливості краудфандингу в Україні у порівнянні зі світовою практикою пояснюються незадовільним рівнем його розвитку, більш низьким рівнем конкуренції серед його видів, що в свою чергу перешкоджає формуванню цифрової економіки в країні та активізації структурного оновлення економіки.

Аналіз тенденцій функціонування краудфандингу у світі та специфічних особливостей національного «фінансування натовпом» дозволяє запропонувати наступні науково-практичні рекомендації щодо ефективного функціонування та подальшого його розвитку в Україні:

1. Формування законодавства і відповідного правового поля у сфері краудфінансування, що розширить можливості малих та середніх підприємств по залученню ресурсів.

2. Розроблення «дорожньої карти» здійснення краудфінансування, в якій буде передбачено впровадження комплексу заходів, здійснивши які можна створити систему, яка регулює ринок.

3. Стимулювання приходу на ринок різних типів приватних інвесторів шляхом прозорості збору коштів та зручності самого переказу; розвинутої комунікації між розробниками проектів та інвесторами.

4. Створення механізмів мінімізації ризиків для непрофесійних інвесторів шляхом диверсифікації обсягу інвестицій.

5. Розвиток краудфандингової інфраструктури на основі формування різних видів краудплатформ; спеціальних консалтингових агентств, завдання яких полягає у підтримці підприємницьких проектів, допомога в їх оформленні, консультуванні засновників, інформуванні про колективне фінансування в інтернеті, повне ведення проектів.

6. Формування культури колективного фінансування на основі інформаційного забезпечення, обізнаності широких верств населення з метою створення позитивного іміджу краудфандингу, що буде багато в чому залежати від ефективності самих цих інвестицій через краудплатформу.

7. Створення громадських структур для співфінансування проектів, відкритих на краудфандингових платформах з метою підтримати індустрії краудфандингу, що знаходиться на перших етапах розвитку [2].

8. Підвищення мотивації вкладання коштів непрофесійних інвесторів в інноваційні проекти малих і середніх фірм шляхом створення для них системи податкових пільг.

9. Створення саморегулювальної організації у сфері краудфінансування.

10. Заохочення інституціональних інвесторів приймати участь у краудфінансуванні в якості гарантії для краудінвесторів шляхом надання податкових пільг.

Висновки. Вивчення та науковий аналіз тенденцій розвитку краудфінансingu в світі та особливостей його функціонування в Україні дає можливість зробити наступні висновки:

1. Узагальнюючи досвід функціонування краудфінансingu в світі виявлені його характерні тенденції, які свідчать про те, що він є достатньо динамічним та ефективним джерелом фінансування малих та середніх інноваційних підприємств на ранніх стадіях їх розвитку, суб'єкти якого найбільшою мірою відповідають сучасній структурі ринку і потребам цифрової економіки.

2. Функціонування краудфінансingu в Україні у порівнянні зі світовою практикою має ряд специфічних особливостей: незначні обсяги коштів, які залучаються за допомогою краудфінансingu платформ; фінансування переважно проектів у галузі охорони здоров'я, культури, освіти; українські технологічні стар-

тапи фінансуються на зарубіжних краудфінансingu платформах; відсутність культури колективних приватних інвестицій; нерозвиненість краудфінансingu інфраструктури та ін.

3. Підвищення ролі ринку краудфінансingu та подальшого його розвитку у фінансовому забезпеченні технологічних проектів в Україні потребує формування законодавства і відповідного правового поля в сфері краудфінансування, розроблення «дорожньої карти» здійснення краудфінансingu, стимулювання приходу на ринок різних типів приватних інвесторів, створення механізмів мінімізації ризиків для непрофесійних інвесторів, розвиток краудфінансingu інфраструктури, формування культури колективного фінансування, створення саморегулювальної організацій у сфері краудфінансування. Підвищення ефективності функціонування ринку краудфінансingu в Україні дасть змогу запровадити міцну основу для довгострокового зростання економіки України та забезпечення цифровізації бізнесу та суспільства загалом.

Список використаних джерел:

- Хау Дж. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса. Пер. с англ. Москва : Альпина Паблишер, 2012. 288 с.
- Шевченко О.М., Казак О.О. Развитие краудфінансingu в условиях цифровой трансформации экономики Украины. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 28.03.2019).
- Рукавишников С.В. Краудфінансingu в системе предпринимательства, его виды и используемые технологии. *Вестник университета*. 2017. № 2. С. 189–193.
- 2015 CF The Crowdfunding Industry Report / CrowdSourcing.org: The Industry Website. 2015 URL: <http://www.crowdsourcing.org/editorial/global&crowdfunding&market&to&reach&344b&in&2015&predicts&massolutions&2015cf&industry&report/45376> (дата звернення: 05.04.2019).
- Report: Global Crowdfunding Market 2016-2020. URL: <https://crowdfundbeat.com/mobile/2016/02/03/report-global-crowdfunding-market-2016-2020/> (дата звернення: 05.04.2019).
- Global Crowdfunding Market 2017-2021. URL: <https://finance.yahoo.com/news/global-crowdfunding-market-2017-2021-182400851.html> (дата звернення: 06.04.2019).
- Real Estate Crowdfunding: 3 Trends to Watch in 2017. *Forbes*. 2017. URL: <https://www.forbes.com/sites/navathwal/2017/02/17/real-estate-crowdfunding-3-trends-to-watch-in-2017/#501457283b4b> (дата звернення: 06.04.2019).
- Клещёва С.А. Краудфинансирование как инструмент инвестирования инновационного предпринимательства. *Экономика и банки*. 2017. № 2. С. 40–46.
- Щетинина Е.А. Акционерный краудфінансingu как альтернативная модель финансирования бизнеса на раннем этапе развития и стартапов: международные подходы. *Экономический вектор*. 2016. № 1. С. 22–27.
- В 2018 году украинцы собрали на краудфінансingu больше \$2 млн. Вот 15 самых успешных проектов. URL: <https://ain.ua/2018/12/18/kraudfanding-ukrainy-2018/> (дата звернення: 07.04.2019).
- Гуцал І. Українська Біржа Благодійності: як контролювати більше 1000 благодійних проектів на рік. URL: <https://www.bitrix.ua/products/intranet/projects/cases/7601037/> (дата звернення: 07.04.2019).
- Офіційний сайт «Спільнокошт». URL: <https://biggggidea.com> (дата звернення: 07.04.2019).
- Краудфінансingu – виход за рамки «традиционного» финансирования. URL: <http://commercialproperty.ua/interview/kraudfanding-vykhod-za-ramki-traditsionnogo-finansirovaniya/> (дата звернення: 07.04.2019).
- Офіційний сайт «На старте». URL: <https://na-starte.com> (дата звернення: 07.04.2019).
- Баклан А.В. В Україні успішно запущено платформу «народного» кредитування малого бізнесу. URL: <http://platforma-msb.org/v-ukrayini-uspishno-zapushheno-platformu-narodnogo-kredytuvannya-malogo-biznesu> (дата звернення: 07.04.2019).

References:

1. Hau Dzh. (2012). Kraudsorsing. Kollektivnyiy razum kak instrument razvitiya biznesa [Collective intelligence as a business development tool]. Per. s angl. Moskva : Alpina Pabliher. (in Russian)
2. Shevchenko O.M., Kazak O.O. (2019). Rozvytok kraudfandynhu v umovakh tsyfrovoy transformatsii ekonomiky Ukrainy [Development of Crowdfunding in the conditions of digital transformation of the Ukrainian economy]. *Efektivna ekonomika*, 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (data zvernennia: 28.03.2019).
3. Rukavishnikov S.V. (2017). Kraudfanding v sisteme predprinimatelstva, ego vidyi i ispolzuemyye tehnologii [Crowdfunding in the enterprise system, its types and technologies used]. *Vestnik universiteta*, 2, 189–193. (in Russian)
4. 2015CFTheCrowdfundingIndustryReport/CrowdSourcing.org:TheIndustryWebsite.2015URL: <http://www.crowdsourcing.org/editorial/global&crowdfunding&market&to&reach&344b&in&2015&predicts&massolutions&2015cf&industry&report/45376> (data zvernennia: 05.04.2019).
5. Report: Global Crowdfunding Market 2016-2020. URL: <https://crowdfundbeat.com/mobile/2016/02/03/report-global-crowdfunding-market-2016-2020/> (data zvernennia: 05.04.2019).
6. Global Crowdfunding Market 2017-2021. URL: <https://finance.yahoo.com/news/global-crowdfunding-market-2017-2021-182400851.html> (data zvernennia: 06.04.2019).
7. Real Estate Crowdfunding: 3 Trends to Watch in 2017. *Forbes*. 2017. URL: <https://www.forbes.com/sites/navathwal/2017/02/17/real-estate-crowdfunding-3-trends-to-watch-in-2017/#501457283b4b> (data zvernennia: 06.04.2019).
8. Kleschyova S.A. (2017). Kraudfinansirovanie kak instrument investirovaniya innovatsionnogo predprinimatelstva [Crowd financing as a tool for investing innovative entrepreneurship]. *Ekonomika i banki*, 2, 40–46. (in Russian)
9. Schetinina E.A. (2016). Aktsionernyyi kraudfanding kak alternativnaya model finansirovaniya biznesa na rannem etape razvitiya i startapov: mezhdunarodnyie podhodyi [Shareholder crowdfunding as an alternative model of business financing at an early stage of development and start-ups: international approaches]. *Ekonomicheskyy vektor*, 1, 22–27. (in Russian)
10. V 2018 godu ukraintsyi sobrali na kraudfandinge bolshe \$2 mln. Vot 15 samyih uspekhnyih proektov [In 2018, Ukrainians raised over \$2 million in crowdfunding. Here are the 15 most successful projects.]. URL: <https://ain.ua/2018/12/18/kraudfanding-ukrainy-2018/> (data zvernennya 07.04.2019).
11. Hutsal I. Ukrainska Birzha Blahodiinosti: yak kontroliuvaty bilshе 1000 blahodiinykh proektiv na rik [Ukrainian Charity Foundation: how to monitor more than 1000 charity projects per year]. URL: <https://www.bitrix.ua/products/intranet/projects/cases/7601037/> (data zvernennia: 07.04.2019).
12. Ofitsiinyi sait «Spilnokosht» [Official site "Spilnokosht"]. URL: <https://biggggidea.com> (data zvernennia: 07.04.2019).
13. Kraudfanding – vyihod za ramki «traditsionnogo» finansirovaniya [Crowdfunding – going beyond the "traditional" financing]. URL: <http://commercialproperty.ua/interview/kraudfanding-vykhod-za-ramki-traditsionnogo-finansirovaniya/> (data zvernennya: 07.04.2019).
14. Ofitsiinyi sait «Na starte» [Official site "At the start"]. URL: <https://na-starte.com> (data zvernennia: 07.04.2019).
15. Baklan A.V. V Ukraini uspishno zapushcheno platformu «narodnoho» kredytuvannia maloho biznesu [Ukraine has successfully launched a platform for "popular" small business lending]. URL: <http://platforma-msb.org/v-ukrayini-uspishno-zapushcheno-platformu-narodnogo-kredytuvannya-malogo-biznesu> (data zvernennia: 07.04.2019).